

HET WOORD VAN DE WEEK

19e jaargang nr. 39

2 oktober 1966

Orgaan van DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs f 6,— per jaar
buitenland f 7,— per jaar
voor België f 6,—
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

VIETNAM

Het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond heeft in zijn vergadering van 24 september l.l. een resolutie over de oorlog in Vietnam aanvaard, waarvan de tekst gelijk-luidend is aan die welke door het bestuur van de International Humanist and Ethical Union aangenomen is op het eind juli in Parijs gehouden congres van de I.H.E.U.

*Deze tekst
luit:*

Het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond, diep doordrongen van het langdurige en verschrikkelijke lijden van het Vietnamese volk;

verontrust over de vooruitzichten voor de wereldvrede, als de uitslag een overwinning door een verpletterende militaire macht zou moeten zijn;

en zonder in discussie te treden over de diverse factoren die tot de huidige situatie geleid hebben;

vraagt alle belanghebbende partijen de noodzakelijke pogingen in het werk te stellen om de vrede te doen weerkeren.

Het hoofdbestuur dringt aan op:

- *een staakt-het-vuren, zowel in Noord als in Zuid Vietnam;*
- *onderhandelingen over geschilpunten door alle gevechtspartijen onder internationale auspiciën;*
- *de naleving door alle partijen van de Conventie van Genève van 1949 betreffende krijgsgevangenen en burgerbevolkingen;*
- *en de vervanging van buitenlandse strijdkrachten, welke dan ook, door een internationale politiemacht, totdat een door het Vietnamese volk gekozen regering stevig gevestigd is.*

Belagers van onze vrijheid

Nu er deze week, voor het eerst sinds 20 jaar, voor ons geen zendtijd beschikbaar is voor de wekelijkse uitzending, geven wij hieronder een herhaling van een lezing, die op zondagmorgen 5 juli 1959 door dr. D. H. Prins werd uitgesproken.

Neen, een politiek praatje wordt dit niet. Ik zal de belagers van onze vrijheid niet zoeken achter het ijzeren gordijn, noch de diktatuur stellen tegenover wat wij de vrije wereld plegen te noemen. Ook binnen de grenzen van deze wereld wordt de vrijheid bedreigd.

Er zijn schrijvers en niet de eerste de beste, die in de Amerikaanse wijze van leven tendenzen ontdekken, welke grote gelijkenis vertonen met wat typisch is voor het zo fel bestreden oosten, zij het dan verzacht door de gelukkige omstandigheid, dat er in het verre westen altijd nog de mogelijkheid bestaat een waarschuwend geluid te laten horen en dus een invloed ten goede uit te oefenen. Maar ook daarover zal ik het niet hebben. Dat lijkt mij te goedkoop en het zou de aandacht afleiden van waar het mij nu om te doen is: de vijand hier in Nederland of nog dichter bij huis, in ons zelf.

Wij Nederlanders zijn op onze vrijheid gesteld, althans, wij zeggen dat graag tegen onszelf en tegen anderen. Dat betekent dan allereerst: wij houden er niet van, dat een ander ons voorschrijft wat wij te doen en te laten hebben, en dan ook nog: wij willen onszelf zijn en de gelegenheid krijgen eigen mogelijkheden tot ontplooiing te brengen. Laten wij er ons nu niet in verdiepen of met deze woorden precies gezegd is wat het veel gebruikte en ook vaak misbruikte begrip vrijheid inhoudt. Ik dacht, dat wij zo konden beginnen zonder al te veel kans op misverstand.

Zijn wij inderdaad op *die* vrijheid gesteld? Vrij zijn van de ons opgelegde beperkingen, vrij zijn van wat ons in de weg treedt met een: dit kan niet, dit mag niet of dit móet, ja. Een ons allen bekend verlangen, dat echter, als het sterk emotioneel gekleurd is, wat nog al eens voorkomt, voert tot het tegenovergestelde van wat het zoekt, nl. tot op een andere wijze gebonden worden.

Het duidelijkst ziet men dit bij jonge mensen, in wie de drang tot zelfstandigheid bezig is te ontwaken. Zij zeggen neen tegen alles wat zij als een belemmering ervaren, het gezag van ouders en beroepsopvoeders prikkelt hen tot verzet, ook indien dit verzet hen in een richting drijft, die zij uit zichzelf nooit gekozen zouden hebben. Weet het gezag zich met machtsmiddelen te handhaven en het verzet dus te breken, dan is er niet langer sprake van een voorbijgaand conflict tussen ouders en kinderen, maar dan kan een negatieve binding ontstaan aan datgene wat aanvankelijk met een schijn van succes aan het kind is opgedrongen. Dit uit zich dan later in een afkeer van of een agressieve houding tegenover b.v. het beroep, waarmee het kind per se gelukkig gemaakt moest worden, het geloof, de levensbeschouwing of de politieke overtuiging van de ouders, eventueel van de omgeving, of de wijze van leven van het milieu, dat deze onverstandige

druk heeft uitgeoefend. Over deze zaken kan dan geen verstandig woord gewisseld worden. Tot een bezonnen oordeel daarover komt het nooit. Ziehier nu één der belagers onzer vrijheid, die, goed vermomd, zijn noodlottige invloed in menig leven laat gelden. Aan de mens, die zich geoefend heeft in zelfkritiek, verraadt deze vijand zijn aanwezigheid door de emoties, die het oordeel over al wat zulk een teer punt raakt vertroebelen. Hij komt er wellicht iets minder moeilijk dan een ander toe zich te bezinnen op wat daar achter steekt en kan althans proberen die invloed uit te schakelen. Wie de dwang van deze vorm van (innerlijke) onvrijheid eenmaal geheel onmaskerd heeft, zal er zich vrij van kunnen maken.

Een andere vijand. Ik begin met een voorbeeld. Een vader heeft zijn zoon iets verboden. De jongen weigert te gehoorzamen. Vader houdt voet bij stuk. Een alledaags conflict. Uit de wijze, waarop de knaap reageert spreekt een gekrenkt rechtsgevoel. Het verzet wordt feller. Voor vader wordt het nu een prestige kwestie: ik houd mij aan wat ik gezegd heb, gezag is in de opvoeding onmisbaar, ik mag dat niet te grabbelen gooien. Dat betekent: het terugkomen op dit verbod (ook als er reden voor zou zijn) is een groter kwaad dan het kind iets aandoen, wat het, voorbijgaand, als onrecht gevoelt. Ik wil op het ogenblik deze stelling niet betwisten, hoeveel moeite mij dit ook kost.

Ik volsta met vast te stellen, dat, telkens, als iemand prestige-overwegingen de doorslag laat geven, hij zijn vrijheid van oordelen en van handelen prijs geeft. Hij maakt zichzelf tot slaaf van zijn eigen beslissingen. In het verkeer tussen volwassenen speelt het prestige maar al te vaak een noodlottige rol, noodlottig in zijn gevolgen voor de verhoudingen tussen mensen en tussen volkeren, maar bovenal noodlottig, doordat het de waarlijk vrije beslissing onmogelijk maakt.

Het opruimen van wat mij in mijn vrijheid belemmert, het breken van tegenstand, kan noodzakelijk zijn, ja het eerst voor de hand

Kalender 1967

De kalender 1967 van het
Humanistisch Verbond
is verschenen.

Deze is wederom in
2-kleurendruk uitgevoerd.

De prijs is

f 3.00

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door storting of overschrijving van f 3,— op postrekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Verbond, Utrecht.

In de omschrijving: Kalender 1967.

liggende zijn. Het is echter nooit meer dan voorarbeid. Het eigenlijke werk begint pas, als die voorarbeid is verricht. Dan immers moet de veroverde (nog negatieve) vrijheid een positieve inhoud krijgen. Dan is de baan vrij voor zelfontplooiing, voor het zoeken en het gaan van een eigen weg.

Laat er nu geen misverstand komen tussen U en mij. Een eigen weg gaan door het leven kan nooit betekenen alleen maar aan jezelf denken, met de ellebogen werken onder het motto: als ik er maar kom. Dat zou inhouden, dat de mens in zijn afweerhouding volhardt, dat hij ieder ander mens, iedere situatie, waarin hij geraakt van dit oogpunt uit beziet en zich daarnaar gedraagt en dat hij dus aan zijn eigenlijke levenstaak: vulling zoeken voor de ruimte om te leven, die voor hem vrij gekomen is, nooit toekomt.

Leven, echt leven, is nl. altijd leven met de anderen en ook vóór de anderen, in een wereld, waaraan wij deel hebben, waarmee wij niet alleen uiterlijk en door onze wordingsgeschiedenis, maar ook innerlijk en naar ons diepste wezen verbonden zijn. Ons leven speelt zich immers af tussen onszelf en die anderen, in die wereld, waarmee wij vertrouwd kunnen raken, indien wij de rechte contacten weten te leggen. Daar en nergens anders kunnen wij onszelf zijn in de betrekkingen, die wij met de mensen om ons heen onderhouden, in onze omgang met de dingen en in ons gericht zijn op een toekomst.

Eigen groei, zelfontplooiing, omdat naar humanistisch inzicht ieder van ons een eigen persoonlijkheid is met een eigen geaardheid en dus ook met eigen mogelijkheden, maar ook omdat dit eigene onze bijdrage tot het geheel, waaraan wij deel hebben, bepaalt.

Vrij zijn in positieve zin betekent dus de plaats in deze wereld, waar wij onze levenstaak kunnen vervullen, zoeken, aan onze toekomst bouwen, en dat steeds in het verband met het geheel. Geestelijke groei is nooit alleen maar eigen groei, het is een gezamenlijk voortgaan, waarbij ieder de ander nodig heeft, waarbij ieder de ander zoekt en vindt in dienst aan dat geheel.

Wij hebben de anderen nodig. Dat wordt eerst recht duidelijk, als wij gaan beseffen, dat het eigene niet slechts onze positieve mogelijkheden, maar ook onze beperkingen, tekortkomingen en eenzijdigheden omvat. In een open verkeer met anderen krijgen wij daar meer oog voor, leren wij onszelf te zien, zoals de anderen ons zien. Wij worden ons bewust van de betrekkelijke waarde van veel in ons, dat wij voor gewichtig en belangrijk hielden. Wij gaan beter zien wat ons ontbreekt. Wij worden attent gemaakt op de levenssterreinen, die wij tot nu toe onontgonnen gelaten hebben. Wij kunnen een rijker, een voller leven leiden, als wij open door het leven gaan, als wij, wat er leeft en werkt in anderen, in onszelf toelaten.

Dat doen wij niet altijd. Wie van ons geeft nooit toe aan de neiging zich op te sluiten in zichzelf of in de kleine kring van zijn geestverwanten, teneinde eigen geestelijk bezit te beschermen tegen wat geacht worden vernielende invloeden van buiten te zijn. Wie kent niet de tijden, waarin hij het niet durft te wagen met het open geestelijke verkeer.

Het onbehagen en de vrees, die ons bekruipt, als het er naar uit gaat zien, dat een geliefkoosd denkbeeld aan het wankelen gebracht wordt, als er twijfel rijst aan de geldigheid van

Rede en Religie in het Humanisme

In deze uitgave is er naar gestreefd de verschillende opvattingen die zich binnen het humanisme over deze onderwerpen voordoen, tot hun recht te laten komen.

Formaat 15 x 23 cm, omvang ca 250 pag.

Prijs f 9.90

U kunt dit bestellen door overschrijving op giro 30.49.60, t.n.v.

Centraal bureau Humanistisch Verbond
OUDEGRACHT 152 — UTRECHT

levenswaarden, die tot dan toe richtsnoer waren van ons doen en laten, dat onbehagen en die vrees winnen het dan van het zich openstellen en leren van iedereen, die tot ons komt, van alles wat er om en met ons gebeurt. Zeker, geheel ongegrond is deze vrees niet. Die houding brengt risico mee. Open staan voor wie anders is en leeft dan wijzelf heeft slechts zin, als dit gepaard gaat met de bereidheid de invloed daarvan te ondergaan, als men de twijfel aan oude zekerheden, indien deze omhoog mocht komen rustig haar werk laat doen in het vertrouwen, dat wat werkelijk waarde heeft stand houdt, kortom als men het daaraan verbonden risico aanvaardt.

De vrees, die veiligheid zoekt en deze meent te vinden in het vertrouwde verkeer met hen, die het zo ten naaste bij met ons eens zijn, zij is ook een van de belagers van onze vrijheid, onder die van binnen uit een van de ergste. Zij maakt ons tot de slaaf van ons geestelijk bezit en verhindert ons met de ons toevertrouwde talenten te woekeren.

Een niet onbelangrijk facet van deze laatste kwestie is de vrije meningsvorming. Wie zich op het hier verdedigde standpunt stelt zal voor een zo ruim mogelijke gelegenheid tot meningsuiting opkomen, in het bijzonder die ten aanzien van de mogelijkheden en de zin van ons mens-zijn-in-deze-wereld. Hij zal ook het gebruik voor dit doel van de hulpmiddelen, die de moderne techniek tot onze beschikking gesteld heeft o.a. van de radio toejuichen.

Dr. Prins deed daarna nog een oproep om steun voor de Luisterkring, die dat jaar gevormd was ter verkrijging van eigen zendtijd.

Niemand zal toen hebben vermoed, dat er nog zeven jaar actie nodig zou zijn om tot een resultaat te komen. Dat er dan voor de verkregen tien minuten zendtijd nog geen behoorlijke plaats zou zijn, was in onze ogen onvoorstelbaar.

De Natuur openbaart zich in processen van orde en regelmaat. Dit is de weg van de Hemel (T'ien = Natuur en Hemel, in het Chinees door hetzelfde woord aangeduid). De wijze mens probeert de weg van de Natuur te kennen en te volgen. Wanneer de grondslagen van het leven gehandhaafd worden (landbouw en zijdeteelt) en economisch worden gebruikt, dan brengt de Natuur ons voeding en rijkdom. Wanneer het volk zich voldoende voedt en werkt naar de regelmaat van de seizoenen, brengt de Natuur ons geen ziekten. Wanneer de Weg des Hemels wordt bewaard zonder afwijkingen, kan de Natuur ons geen onheil brengen. Overstroming en droogte hoeven geen hongersnood te veroorzaken, koude en hitte geen ziekten te wekken, en kwade geesten geen onheil aan te brengen. Maar wanneer de grondslagen van het leven worden verwaarloosd wordt het land arm en ziek. Er zal hongersnood zijn voordat er overstroming en droogte uitbreken, ziekte voordat er koude en hitte invallen, onheil voordat er sprake is van kwade geesten. Dit alles kan men niet aan de Natuur verwijten. Dit ligt nu eenmaal in de weg der dingen. Hij die de werking van de Weg kent en onderscheidt is een volmaakt mens.

Het dienen van de Hemel bestaat uit niets anders dan het bereiken van orde en harmonie zonder veel moeite en pijn. Ofschoon de Weg des Hemels eindeloos is, maakt de volmaakte mens zich hierover geen zorgen. Ofschoon die Weg eindeloos is gaat hij hem zonder moeite. Hij zal ook geen moeite doen om met de Hemel te wedijveren. De Hemel heeft zijn seizoenen, de Aarde haar rijkdommen, de Mens zijn regelingen. Samen vormen ze een drieënheid. Ze vallen samen wanneer de menselijke regelingen samenvallen met de seizoenen in de Natuur en de rijkdommen van de Aarde.

De sterren wentelen in hun loop, zon en maan schijnen afwisselend, de vier seizoenen volgen elkaar op, jin (het vrouwelijke cosmische beginsel) en jang (het mannelijke cosmische beginsel) bewerken samen de veranderingen in de natuur, wind en regen verspreiden zich over de aarde. Elk van de tienduizend dingen groeit en bereikt zijn wasdom. We zien niet dat ze iets verrichten maar weten dat alles plaats vindt. Achter de verwarrende veelheid der dingen is de werkende eenheid van de Natuur (= Hemel). De wijze kent de Hemel en dient de Hemel door zich ermee te vereenzelvigen. Wanneer de mens de Hemel dient en zijn werk verricht zonder moeite, is het lichaam verzorgd en de geest verkwikt en zijn de gevoelens van behagen en onbehagen, genoegen en ongenoegen, vreugde en zorg met elkaar in evenwicht. Dit zijn de natuurlijke gevoelens. Het oor, het oog, de neus, de mond, het lichaam kunnen elk op eigen wijze beantwoorden aan de indrukken van buiten maar mogen niet worden verwisseld. Dit zijn de natuurlijke organen. Het hart (en de Chinees denkt met zijn hart) bevindt

zich in de middelste holte en regelt de werking van de vijf organen. Dit is de natuurlijke regelaar. Alles benutten en gebruiken overeenkomstig zijn natuurlijke functie brengt welzijn, handelen in tegenstelling met de inherente bestemming brengt onheil. Dit is wat men natuurlijke wetmatigheid noemt. Geen acht slaan op natuurlijke gevoelens, geen gehoor geven aan natuurlijke indrukken, geen gevolg geven aan natuurlijke regelingen, betekent het werk van de Natuur vernietigen en chaos en ellende veroorzaken.

Kunnen orde of chaos aan de werking van de Natuur worden toegeschreven? De zon, de maan, de sterren, de planeten, de gunstige en ongunstige perioden van de kalender waren dezelfde ten tijde van de wijze koning Ju als ten tijde van de tiran Tsj'ie. Toch beleefde Ju orde en Tsj'ie chaos. Orde en chaos zijn niet te wijten aan de Hemel. Zijn ze het werk van de seizoenen? Planten ontkiemen, groeien, bloeien en rijpen in lente en zomer. Vruchten worden geoogst in de herfst en opgeslagen in de winter. Dit was zo onder Ju en onder Tsj'ie. Toch kende Ju orde en Tsj'ie chaos. Orde en chaos zijn niet te wijten aan de seizoenen. Zijn ze het werk van de aarde? Wanneer een zaad geplant wordt in goede grond dan zal het ontkiemen, wanneer het geplant wordt in slechte grond zal het niet uitkomen. Dat gebeurde onder Ju en onder Tsj'ie. Toch ondervond Ju orde en Tsj'ie chaos. Orde en chaos zijn niet te wijten aan de aarde. Orde en chaos vloeien voort uit het begrip of onbegrip, de daad of de wandaad van de mensen.

De Hemel zal de winter niet voorbij laten gaan omdat de mensen de kou verfoeien. De Aarde zal niet inkrimpen omdat de mensen de afstanden zo groot vinden. De wijze mens zal zijn juiste gedrag niet opgeven omdat de dwaze mens tegen hem in opstand komt. De Hemel heeft zijn vaste werking, de Aarde heeft haar vaste omvang, de Wijze Mens heeft zijn weg van de deugd. De wijze mens volgt een innerlijk beginsel, de dwaze mens baseert zich op egoïstische berekeningen.

Wijsheid en inzicht bestaan in het weten en doen van die dingen die op de weg liggen van de Natuur. Vaak is het beter niet te piekeren over bepaalde problemen, zich niet in te laten in bepaalde aangelegenheden, bepaalde handelingen niet te verrichten. Wat we kunnen opmerken van de Hemel zijn bepaalde verschijnselen die ons in staat stellen te voorspellen. Wat we opmerken van de Aarde zijn bepaalde gunstige omstandigheden die ons in staat stellen planten te verbouwen. Wat we van de seizoenen merken is hun regelmatige opeenvolging waardoor wij in staat zijn onze zaken te regelen. De natuuronderzoeker onderkent de betekenis van de natuurlijke verschijnselen. De Wijze volgt de Weg van de Natuur.

(Vert. Kwee Swan-Liat)

Wij vernamen dat de VARA ons op zaterdag 8 oktober a.s. van 16.02 tot 16.15 uur zendtijd beschikbaar heeft gesteld. De voorzitter van het Humanistisch Verbond, prof. dr. J. P. van Praag, zal dan een lezing houden. Wellicht kan daarbij aangekondigd worden wanneer de volgende lezing zal zijn. Ook nu is ons daarover nog niets bekend.